

JP KOSKINEN

UKKOSLINTU

LIKE

JP Koskiselta on aiemmin ilmestynyt seuraavat
romaanit Like Kustannuksen julkaisemana:

Taivaan vartijat – Ristiretki IV (2023)

Nouseva kuu – Ristiretki III (2023)

Seitsemäs temppeliherra – Ristiretki II (2022)

Ristin ja raudan tie – Ristiretki I (2022)

Haukansilmä (2021)

Hukkuva maa (2020)

Tulisiipi (2019)

Helppoa rahaa (2018)

Kannibaalien keittokirja (2017)

Kiitos Suomen Kulttuurirahastolle, joka on tukenut tämän romaanin kirjoittamista.

© JP Koskinen & Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

LIKE

Like Kustannus Oy

Helsinki

www.like.fi

ISBN 978-951-1-48755-5

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2024

4041 0037
Painotuote

I.

Olin juuri täyttänyt kuusitoista, kun minusta alkoi tuntua, että Minnesota oli käynyt minulle pieneksi. Veljeni värkkäsi koneiden kanssa apupoikana Robertsonin pajalla Duluthissa, ja isä kulki hoitamassa armeijan hevosia. Minua eivät kiinnostaneet koneet eivätkä varsinkaan hevoset, sillä isän ratsuhevonen oli tallannut vasemman käteni päälle, kun olin kolme. Pikkurilli ja nimetön olivat luutuneet niin huonosti, etten ollut kovin kätevä työkalujen kanssa ja hevosten kanssa tulin toimeen sen verran kuin oli pakko. Kirjat sen sijaan pysyivät hyvin kädessäni ja sanomalehdet vielä paremmin. Tykkäsin lukea, sillä tavalla sai päähänsä ajatuksia joita ei ollut itse keksinyt.

Suuri sota oli raivonnut Euroopassa jo vuoden ja minä kirjoittelin Duluth News Tribune -lehteen juttuja karanneista lehmistä ja siitä, kuinka lunta oli satanut kolme jalkaa yhdessä yössä. Olin Tribunen nuorin toimittaja ja tiesin hyvin, että olin saanut paikkani isän avulla. Lehden päätoimittaja Edwards oli isälle palveluksen velkaa, ja hän kuittasi sen ottamalla minut töihin.

Ensimmäisinä kuukausina Edwards teki minulle kepposia, se oli hänestä jollakin tavalla hauskaa. Välillä ratsastin mailien päähän autiolle tilalle, johon Edwardsin mukaan piti tulla milloin Yhdysvaltain presidentin seurue, milloin Minnesotan

kuvernööri. Olin innoissani enkä tietenkään tohtinut epäillä päätoimittajan sanaa. Saatoin värjötellä lumisateessa tuntikausia tyhjän panttina niin, että varpaani olivat jäätyä. Kun jotakin hienoa uskoo ja toivoo tapahtuvaksi, on ajatuksesta vaikea luopua.

Erään kerran kirjoitin Tribuneen jutun, jossa väitin tosiaan tavanneeni Adolph Eberhartin ja sain ujutettua sen Edwardsin silmien ohi lehteen. Edwards saapui naama punaisena luokseni ja heristi lehteä nenäni edessä.

– Mitä helvettiä, James, eihän tämä ole totta!

– Kuinka niin? Menin sinne, minne käskit ja tapasin miehen, jonka sanoit tulevan paikalle. Minä tietysti luotan aina päätoimittajaan.

Edwards pyyhkäisi harmaantuneita hiuksiaan paremmin päälakensa kaljun päälle ja katseli minua tihrusilmillään. Sitten hän alkoi nauraa ja taputti olkapäätäni.

– Sinusta tulee mainio lehtimies! Jos tarvitset suosituksia, kirjoitan sellaisen ilomielin.

Kepposet loppuivat siihen, ja kun lopulta pyysin suositusta, Edwards tosiaan kirjoitti sellaisen. Sen turvin arvelin pärjääväni maailmalla, vaikka isä ei ilahtunut, kun ilmoitin lähteväni New Yorkiin.

– Nyyjorkiin? Miksi hitossa? Ensin valitit, että sait vain jakaa lehtiä ja halusit itse päästä kirjoittamaan juttuja. Sitten sait hyvän jobin reportterina ja nyt sekään ei kelpaa.

– Täällä ei tapahdu mitään. New York on suuri kaupunki.

– Tiedän kyllä hiton hyvin kuinka suuri se on. Siksi onkin parempi, että jätät tänne.

– Haluan olla siellä, missä tapahtuu jotakin.

– Ja sitten kun olet siellä, missä tapahtuu vähän liikaakin,

haluat pois. Usko kun sanon, että on parempi pysytellä sivussa kaikesta.

– Minä en halua olla sivussa kaikesta. Haluan seurata, mitä maailmalla tapahtuu. Täällä se on ihan mahdotonta.

Isä mutusteli leivänpalaa ja mulkoili äitiä, joka keskittyi tuijottamaan lautastaan. Timo söi soppaansa ja mietti omia asioitaan.

– Näinkö se nyt on? Eikö tämä paikka ole sinulle inaf? Mitä sanot, Anna? Poikasi on kaaddäm driimer.

Äiti muttristi huuliaan ja vilkaisi minua silmät hiukan sirrilään. Hänessä riitti tahtoa, sen tiesin oikein hyvin. Hän oli joskus kertonut, kuinka oli tavannut isän ratsuväen linnoituksessa intiaanisoitien aikaan.

– Mitä sinä tykkäisit, jos joku määrälisi sinun tekemisiäsi?

– Minäkö? isä hölmistyi. – Minua ei määräle kukaan, se on varma. Mies tekee mitä miehen pitää ja vastaa tekemisistään. Se on däm... ahaa, vai niin sinä minua jallitit.

Äidin vino hymy sai isän häkeltymään. Hän mursi leivästä palasen ja tunki sen suuhunsa. Hetken aikaa hän jauhoi niin, että poskilihakset muljahtelivat, sitten hän osoitti minua leivänkannalla.

– Ool rait. Olet kuusitoista. Siinä iässä olin nähnyt jo yhtä ja toista. Ihminen kasvaa mittaansa omaan tahtiinsa, mitäpä se minulle kuuluu. Mutta pidä huoli, että saat sieltä jobin. Ilman työtä lento loppuu lyhyeen.

Niinpä asia oli sovittu.

Heinäkuussa 1915 pakkasin vähät tavarani Timon avustuksella. Isoveli katseli laihaa reppuani ja naurahti.

– Et varmasti ole New Yorkin rikkain mies.

– En ainakaan ihan heti. Kuule, nyt sinä saat tämän huoneen kokonaan käyttöösi, eikö se ole hyvä juttu?

– Tietysti. Mutta en aio olla täällä pitkään. Robertson nostaa palkkaani. Ymmärrän koneista paljon enemmän kuin hän. Aina, kun jotain menee rikki, hän painelee naama kalpeana rinnaansa ja hokee, että moottori räjähtää ihan kohta. Ei semmoisesta mitään tule. Venttiilit ja sylinterit ovat simppeleitä, kun tietää mitä tekee.

– No sinähän tiedät. Muistatko, kuinka kaadoit bensiiniä suoraan Brownien vanhan Fordin kaasuttajaan? Sehän syytti palamaan ja musta savu näkyi varmasti mailien päähän.

– Siellä oli vuoto, ei sen kummempaa. Ja minähän korjasin sen moottorin, Timo muistutti.

– Jes indiid. Sehän pelasi vielä monta vuotta, ennen kuin hajosi kokonaan.

– Pentuna sinä pillastuit, kun laukkasin puuhevosella sinun hiekkaan piirtämiesi kirjainten yli. Se oli muka joku sana, vaikka ei ne tainneet kirjaimia edes olla.

– Minä näin siinä hienon tarinan alun ja sinä sotkit sen. Mutta älä huoli, olen antanut sen anteeksi.

– Täanks, pratö, Timo naurahti.

Sain tavarani nopeasti kasaan ja kiiruhdin pihalle. Isä istui jo kärryjen kuskinpukilla hiukan kumarassa. Äiti tuli luokseni ja halasi minua.

– Jos sinulle tulee ongelmia, kotiin voit aina tulla.

– Minä selviän kaikesta, älä huoli.

Äiti tarttui minua olkapäistä, ravisti hellästi ja päästi irti. Ki-pusin kärryihin isän viereen ja nostin lippalakkiani.

– Lähetän teille osoitteen heti, kun saan kunnon kortteerin.

Isä maiskautti suutaan ja Rusko lähti liikkeelle. Käännyimme pihassa ympäri ja kurkin taakseni. Äiti huiskutti minulle liina kädessään, Timo heilutti kättään laajassa kaaressa.

Matka rautatieasemalle ei ollut kovin pitkä, vaikka talomme oli hiukan syrjässä. Äiti olisi halunnut muuttaa Suolasaarelle, mutta isä oli harannut vastaan. Hän halusi olla rauhassa ja puhui mieluummin hevosille kuin ihmisille.

– En viitsinyt kysyä äitisi kuunnellessa, mutta kai sinulla jokin suunnitelma on? Jos Nyyjoorkiin menee tyhjin käsin, voi olla edessä kovat ajat.

– Minulla on suosituskirje päätoimittaja Edwardsilta ja lehden omistaja Shultz lupasi myös soittaa jollekin tutulleen. Ja kyllä minä kirjoitin The New York Timesin toimitukseen ja kyselein töitä jo etukäteen.

– Lupasivatko jobin?

– Sanoivat, että täytyy tulla paikalle. Olivat lukeneet joitakin juttujani Tribunesta, kun lähetin ne heille.

Isä murahti ja siirsi ohjakset kädestä toiseen.

– Jos ei ole nimi paperissa, mihinkään ei voi luottaa. Eikä aina sittenkään. Mutta kyllä sinä pärjääät. Ja kuten äitisi kuiskuteli, jos teer is ö proplem, tule takaisin. Nyyjoork voi olla kova paikka.

– Eihän sitä voi tietää ennen kuin näkee, sanoin.

– Niinhän se on. Ihmiset puhuvat mitä puhuvat, mutta lopulta et voi tietää hittojakaan ennen kuin olet itse ottanut selvää. Onko äitisi kertonut, että minä olen asunut Nyyjoorkissa?

Naamalleni nousi varmaan ällistynyt ilme, sillä isä hymyili.

– Täts rait. Kun muutimme Valtoihin ensimmäisen kerran, asetuimme Nyyjoorkiin. Minä, Veikko, isä ja äiti. Siitä on jo yli viisikymmentä vuotta. Kaaddämmit, aika kuluu nopeasti. Silloinkin oli sota. Ei mikään kreit woor vaan sivil woor. Sen jälkeen tuli vielä sota jos toinenkin, mutta niihin kaikkiin pätee yksi hyvä ohje.

– Mikä se on? utelin.

– Pysy erossa niistä. Sodissa voittaa aina se, jolla on eniten rahaa, ei se, joka on oikeassa. Joskus ne ovat kaksi eri asiaa.

Nyökkäsin ja yritin sulatella, mitä olin juuri kuullut. Isä ei puhunut ikinä mitään itsestään. Toki huhujen mukaan isä oli liikkunut ratsuväen mukana intiaanisotien aikana, mutta jos luotti huhuihin, sotasankareita oli aina vähintään viisitoista tusinassa.

– Tämä sota käydään Euroopassa. Mitä luulet, viekö Wilson meidät sotaan Saksan keisaria vastaan?

– En luule mitään. Sodat ovat hurrikaaneja. Ne voivat imeä kaiken mukaansa tai laantua yhtäkkiä. Presidentit ja kenraalit yrittävät arvailla parhaansa mukaan, mutta kun odotat yhtä, tapahtuu toista. Sen minä sanon, ettei Saksan keisari tänne Atlantin yli ui, se on varma.

En kysellyt enempää, sillä isä vaikutti hermostuvan. Ehkä hänellä oli huonoja kokemuksia sodasta eikä hän halunnut muistella niitä.

Kun tie kaartoi rautatien viereen ja asemarakennus alkoi pilkottaa puiden välistä, isä kaivoi taskustaan kirjekuoren. Hän piteli sitä hetken sylissään ja ohjasti Ruskoa yhdellä kädellä. Sitten hän ojensi kuoren minulle irrottamatta katsettaan tomuisesta tiestä.

– Piru noita automobiileja. Pian tänne ei uskalla edes hevosta tuoda, kun nuo lunatiks ajavat miten sattuu.

Otin kuoren ja mietin hetken, saiko sen avata. En kuitenkaan malttanut olla kurkistamatta sen sisään. Vihertävien seteleiden välissä pilkotti lappu, johon oli kirjoitettu jotakin.

– Kiitos. En olisi tarvinnut mitään, henkäisin.

– Ei siinä paljoa ole. Tunge kuori nuttusi taskuun äläkä

levittele rahoja. Nyyjoorkissa setelit katoavat näpeistäsi hetkessä, jos esittelet niitä. Katso, junan savupilvi taitaa jo näkyä horisontissa. Et joudu odottamaan turhia.

Vilkaisin radan suuntaan, mutta en erottanut horisontissa muuta kuin tummia pilviä. Isä ohjasti Ruskon aseman eteen ja sitoi sen puomiin, jossa ei ollut muita hevosia. Otin reppuni ja kättelin isän.

– Kiitos kaikesta. Kirjoitan heti, kun pääsen perille.

Isä puristi kättäni nopeasti mutta voimakkaasti. Hän napautti hattunsa lieriä niin, että näki paremmin sen alta.

– Tulen vielä laiturille. En viitsi huiskutella, sillä et sinä maailman ääriin ole seilaamassa.

Kävelimme peräkanaa asemahallin poikki. Piletin olin ostanut jo aikaisemmin, etten varmasti jäisi junasta. Laiturilla isä tuijotti taivaanrantaan ja juuri ennen kuin höyrypilvi ilmestyi näkyviin, hän kääntyi puoleeni.

– Sieltä se nyt tulee. Olet omillasi, mutta ei sinulla ole mitään hätää. Ihminen selviää kaikesta, kun sen pään ottaa. Jos ei selviä, kohtalo on päättänyt toisin eikä sille voi hittojakaan vaikka tekisi mitä. Mutta muista kirjoittaa heti, kun ehdit. Äitisi kuitenkin odottaa kirjettäsi enkä jaksu kuunnella turhia huokailuja. Kun vaihdat junaa, älä unohda ottaa tavaroitasi.

Lupasin olla tarkkana. Kun juna seisahtui jarrut kirskuen asemalle, isä siirtyi hiukan kauemmas asemarakennuksen varjoon. Nousin vaunun portaille ja vilkaisin vielä kerran olkani yli. Isä kosketti hattunsa lieriä. Junan pilli vihelsi. Olin kuusi-toista ja omillani.

2.

New York oli hiukan suurempi kuin olin kuvitellut. Tai oikeastaan se oli paljon suurempi. Vapaudenpatsas näytti luonnossa huikaisevalta soihtuineen, postikorteissa sen komeus ei oikein päässyt oikeuksiinsa. Olin kuulemma nähnyt sen pienenä, mutta en kyllä muistanut sitä lainkaan. Talot kohosivat kohti taivasta ja niiden välisille kujille ei edes aurinko päässyt kunnolla paistamaan. Täällä automobiilit olivat jo valloittaneet kadut. Hevosia toki näki, mutta niitä oli vähemmän ja jotenkin ne vaikuttivat rähjäisemmiltä kuin Duluthissa. Timo olisi varmasti ollut innoissaan, mutta isä ei olisi tykännyt näkemästään. Ehkä oli vain hyvä, että hän oli yli tuhannen mailin päässä lännessä.

Ensi töikseni otin ajurin ja suuntasin The New York Timesin toimitukseen. Olin matkasta nuhjaantunut ja hiukan väsynyt, mutta kun astuin 42. kadulla toimituksen ala-aulaan, pirstyin heti. Punainen, askelista kulunut matto, kovalla äänellä puhuvat ihmiset, tummaksi lakatut puutuolit seinustan pöydän ääressä, kaikki se näytti hienolta silmissäni. Kerroin nimeni ala-aulassa tympäänntyneen näköiselle vahtimestarille, ja hän hui-toi jonkinlaiseen univormuun pukeutuneen pojan opastamaan minua.

– Frost, James. Luulee saavansa töitä. Neljästoista kerros, Patrick McFee.

Poika nyökkäsi ja lähti kohti hissejä. En ollut ennen moisessa kapistuksessa ollut, mutta yritin pitää ilmeeni kurissa, vaikka mahassa viipyi ontto tunne. Hissi pysähtyi monta kertaa ja ihmisiä tuli kyytiin sekä jäi matkalle. Neljännessätoista kerroksessa hissipoika viittasi minua astumaan ulos ja osoitti sormellaan savuiseen toimistoon.

– Näetkö tuon viiksiniekan? Hän on McFee. Onnea matkaan, poju.

Kiitin hissipoikaa ja kävelin reippaasti toimituksen ihmisvilinään. Tupakansavu leijui katonrajassa harmaana pilvenä ja kirjoituskoneet paukkuivat. Joku nauroi äänekkäästi, jossakin kauempana paikattiin ovi kiinni kovalla voimalla, puhelimet pirsivät. Työpöytiä oli avoimessa tilassa kymmenittäin ja niiden ääressä kirjoitettiin juttuja tai keskusteltiin kiivain äänenpainoin.

Patrick McFee näytti muhkeine viiksineen ja kyömyneni-neen synkältä, mutta kun esittelin itseni, hän hymyili.

– Kas kas. Ihmepoika Duluthista. Tribunen omistaja Shultz soitti minulle vielä aamulla ja suositteli sinua. Tiesitkö, että minä ja Schultz opiskelimme molemmat New Yorkin yliopistossa? Schultz lähti Duluthiin, en Luoja paratkoon tiedä miksi. Voit sanoa minua Patrickiksi, niin täällä kaikki tekevät, hän sanoi ja sulki oven takanani.

Patrick istui pöytänsä taakse ja katseli minua. Vaistomaisesti siirsin vasemman käteni selkäni taakse piiloon, ettei hän olisi huomannut sojottavia sormiani.

– Luin ne juttusi ja koska puhun aina suoraan, sanon tämän. Toiset osaavat kirjoittaa heti, toiset oppivat hiukan harjoiteltuaan ja jotkut eivät opi koskaan. Näitä jälkimmäisiä ei kannata rohkaista. Se olisi sama kuin laittaisi lumipallon nuotioon ja toivoisi, että se syttyy tuleen. Sinä, James, osaat kirjoittaa, mutta

älä anna sen nousta päähäsi. Kirjoittaa osaa moni muukin. Jos valitsee aiheensa huonosti, hyväkään kirjoitus ei myy. Ja jos jutut eivät myy, kädessä on pian viimeinen palkkapussi.

– Teen parhaani, lupasin.

– Syytä onkin. Ensimmäisen jutun teet omin päin. Haluan nähdä, onko sinulla vainua. Jos juttu on hyvä, saat harjoittelijan paikan. Jos se on huono, homma loppuu alkuunsa. Tuolla nurkassa on vapaa pöytä ja kirjoituskone. Mikään kiire sinulla ei tietenkään ole, kunhan juttu on valmis torstaina. Kuvaa siihen ei tule ja tekstiä voi olla liuskan verran. Onko sinulla kortteeria?

– Ei ole, mutta enköhän sellaisen löydä. Schultz antoi minulle muutaman osoitteen.

Patrick naurahti ja sipaisi viiksiään.

– Hän ei ole käynyt täällä vuosikausiin. Kuule, minä annan sinulle sellaisen osoitteen, josta löydät asunnon varmasti. Meillä on suhteita, sillä Timesin väki on yhtä suurta perhettä, jolla on paljon ystäviä.

Patrick raapusti lapulle osoitteen ja antoi sen minulle.

– Pidä puolesi. Jos palkkaamme sinut, palkka on kymmenen taalaa viikossa. Hommaa asunto nyt, vie reppusi sinne ja tule sen jälkeen takaisin.

– Asia selvä.

Pääni humisi, kun kumarsin lakki kourassa hyväntekijälleni. Patrick naurahti ja taputti olkapäätäni.

– Alahan laputtaa. Jos pääset koeajalle, se kestää neljä viikkoa. Jos siinä ajassa et opi tavoille, et opi koskaan.

Kiiruhdin matkoihini niin vikkellästi, että olin törmätä pöytänsä kulmalla istuvaan pyöreäkasvoiseen mieheen, jolla oli mustat liivit ja valkoinen paita. Hän oli käärinyt hihat ja poltteli piippua samalla, kun luki sanomalehteä.

– Hei, kananpoika, katso vähän mihin ryntäilet, mies huusi perääni.

En edes vilkaissut taakseni, sillä hissin ovi aukesi sopivasti ja kiiruhdin sen uumeniin. Kun hissi meni alas, outo tunne mahanpohjassa ei ollut enää niin paha kuin ensimmäisellä kerralla. Olin vapaa Duluthin pölystä ja uusi elämä aukesi edessäni täynnä suuria mahdollisuuksia.

Kadulle astuttuani kysyin oven edessä sämpylöitä kauppa-alta naiselta, missä lappuun kirjoitettu osoite oli. Hänen neuvoistaan päätelin, että voisin hyvin kävellä ja säästää rahojani. Reppuni oli kevyt ja väsymykseni oli vaihtunut palavaan intoon.

New York oli totisesti kuhiseva muurahaispesä. Autombilien torvet törähtelivät, kauppiat kiljuivat ja sanomalehtipojat huusivat kuumimpia uutisotsikoita. Miehillä näki enimmäkseen knallihattuja, joillakin harmaapartaisilla herrasmiehillä oli vielä korkeat silinterihatut. Työmiehien päässä keikkui lippalakki, kuten minulla, ja joillakin lännestä eksyneillä samanlainen stetson jollaista isä tykkäsi käyttää. Kaikilla miehillä oli puku, joko siisti taikka kulunut, paitsi lännestä tulleilla. Naisilla oli usein tyylikkää, pienehköt mustat hatut ja polvipituiset ulsterit, joiden leveää kaulusta koristi turkisvuoraus.

Kaikki kulkijat näyttivät silmissäni rikkailta, varmaankin siksi, etten ollut ennen nähnyt ihmisten pukeutuvan sillä tavalla. Risteyksessä seisoivat univormupukuinen poliisi ja lakki päässään ja ohjasi autoja pampunsa liikkeillä. Väillä hän puhalsi pilliin, mutta ääni hukkuu kaupungin meteliin. Pilvenpiirtäjät kohosivat niin korkealle, että nähdäkseni ylimmän kerroksen minun piti pysähtyä ja kallistaa niskaa kunnes olin kaatua selälleni. Kaiken lisäksi kaupungin yli liisi muutama lentokone, joiden moottorin jyrinää ei voinut kuulla lainkaan.

Kun pääsin kapeammalle sivukadulle, huomasin, ettei kaililla ollutkaan siistiä pukua ja tahratonta knallia. Talojen portailla saattoi istua tupakalla miehiä huopahattu vinossa ja takki rehvakkaasti auki niin, että kellonvitjat näkyivät kiiltäväksi kuluneiden liivien päällä. Lihakauppias kiirehti mustat hiukset päätä myöten rasvattuna verinen esiliina yllään kadun poikki. Helmoista rispaantuneeseen mekkoon pukeutunut nainen työnsi pienokaista lonksuvissa lastenvaunuissa. Nenääni leijui leivän, rasvan ja poltetun hiilen kirpeä haju. Lapset juoksivat ihmisvilinässä posket punaisina ja väistelivät myyntikärryjä, joissa oli kaikkea omenoista aina höyryäviin makkaroihin. Kapeiden kujien yli risteili pyykkinaruja, joissa roikkui paitoja ja sukkaa.

Onneksi löysin perille nopeasti, sillä en ollut lainkaan varma, olinko valinnut turvallisimman reitin. Talojen varjoissa partioi kolmen, neljän miehen ryhmiä. Arpiset kasvot ja pistävä tuijotus eivät luvanneet mitään hyvää. Toki isä oli opettanut minua ampumaan ja käyttämään jopa veistä itsepuolustukseksi, mutta aseita minulla ei ollut mukana. Vaatteeni eivät olleet kummoiset, ehkä sen takia kukaan ei lopulta kiinnittänyt minuun erityistä huomiota.

Patrickin antamassa osoitteessa sijaitsi liiketila, jonka kyltissä luki vain ”Toimisto – Grealish”. Ovelle johti kolme kiviporrasta eikä tomun tummentamasta ikkunasta nähnyt kunnolla sisälle. Kun työnsin oven auki, heleä-ääninen tiuku kilahti ja huomasin seisovani suuren mahonkipöydän edessä. Sen takana istui aavistuksen mahakas mies, joka ei antanut minun häiritä kirjoitustyötään. Otin lakin päästäni ja rykäisin.

– Anteeksi häiriö. Toimituspäällikkö Patrick McFee lähetti minut.

– Siitä vuokrajutustako? En todellakaan aio vatvoa sitä

enempää. Jos ei maksa vuokraansa, joutuu lähtemään. Ei siinä ole mitään lehtijutun arvoista. Kiitos ja näkemiin, mies sanoi nostamatta katsettaan papereistaan.

– Olen James Frost, enkä ole tulossa tekemään juttua vaan etsin vuokrahuonetta.

Mies asetti kynän papereidensa päälle ja nosti katseensa. Hän hymyili niin, että kapeat viikset jäivät puristuksiin suuren nenän ja ylähuulen väliin.

– Vai sillä tavalla. Minä olen Fitz Grealish, hauska tutustua. Meiltä vapautuikin juuri sopivasti huone. Kaksi dollaria viikossa, vuokra kerätään joka toisen viikon lauantaina. Jos vuokra jää kaksi kertaa maksamatta, siitä seuraa häättö ja velka peritään tavalla taikka toisella.

Minusta vuokra kuulosti korkealta yhdestä huoneesta, mutta en uskaltanut alkaa tinkiä. Oli parasta asettua aloilleen ja katsoa myöhemmin, mikä olisi tilanne.

– Sopiiko, että lyömme nyt kättä päälle mutta käyn katso-massa huoneiston? Jos se miellyttää minua, asia on sovittu, jos ei, jatkan matkaani?

Grealish nousi tuolistaan, otti hatun naulakosta ja kiersi pöytänsä takaa viereeni. Hän taputti olkapäästäni.

– Sopiihan se. McFeen ystävät ovat minun ystäviäni. Times on mainio sanomalehti, siinä on laadukkaita juttuja. Mennään yhdessä, minulla on muitakin asioita siinä suunnassa.

Grealishilla oli nuhjuinen T-mallin Ford toimistonsa edessä. Moottori käynnistyi hiukan nikotellen ja ajattelin, että Timo olisi mieluusti kurkistanut konepellin alle.

– Vai olet uusi reportterikokelas. Näytät nuorelta, mutta McFeen opissa kyllä vanhenet nopeasti, Grealish jutteli pujotellessaan liikenteen seassa.

Katselin ympärilleni tarkasti, jotta en eksyisi paluumatkalla toimitukseen. Kävellessä kadut näyttivät erilaisilta ja jos ei halunnut eksyä, kannatti aina välillä vilkaista myös selkensä taakse. Kun saavuimme Orchard Streetille, Grealish etsi kadun varresta vapaan paikan ja pysäköi autonsa siihen. Olin huojentunut, kun pääsin pois kyydistä, sillä vuokraisäntäni ei ollut kovin hyvä kuski.

Kadun taloista osa oli vanhoja mutta niitä oli pidetty kunnossa. Grealish johdatti minut neljänteen kerrokseen. Hän tasasi hetken hengitystään ja kaivoi avainnippun taskustaan.

– Asuntosini omistaa rouva Adele Grealish. Hän on äitini ja sen verran iäkäs, ettei hoida juoksevia asioita enää itse.

Ovi aukesi pienen suostuttelun jälkeen ja astuin sisälle huoneeseen, jonka ikkunasta lankesi lattialle neliskantinen valokeila. Huoneen reunassa oli jonkinlainen keittosyvennys ja toisessa reunassa alkovi, josta löytyi ohuella patjalla varustettu makuulaveri. Lisäksi huoneessa oli kaksi tuolia ja pöytä. Vaikka kaikki oli yhtä tilaa, asunto vaikutti mukavalta. Kävelin ikkunan ääreen ja kurkistin kadulle. Ihmiset, autot ja hevoscarryt näyttivät pieniltä ja metelikin oli yllättävän vaimea.

– No, kelpaako tämä sinulle?

– Kyllä kelpaa, herra Grealish.

– Ennakkomaksu on kuukauden vuokra, eli kahdeksan dollaria. Sen saat takaisin, kun muutat pois.

Kaivoin takkini povitaskusta isältä saamani kirjekuoren ja ongin sieltä kahdeksan dollarin seteliä.

– Tässä. Saanko kuitin etumaksusta?

Grealish naurahti, otti setelit ja tunki ne liiviensä taskuun.

– Sinäpä olet tarkka poika. Saat kuitin ensimmäisen vuokran-

maksun jälkeen. Tässä avain. Minulla on muutamia asioita hoidettavana. Tervetuloa New Yorkiin.

Grealish katosi käytävään ja sulki oven perässään. Laskin reppuni pöydälle ja istuin hiukan keikkuvalla tuolille. Oloni oli niin kevyt, että olisin voinut leijua.

3.

Minulla oli lyijykynä ja lehtiö, johon raapustelin muistiinpanojani. Kuljin kahden päivän ajan Lower East Sidella ja haastattelin leipureita, suutareita, räätäleitä, lihakauppiaita, ompelijoita, pyykkäreitä, silittäjiä, kengänkiillottajia, lehtipoikia, ajureita ja poliiseja. Kysyin heiltä, kuinka New York oli viime vuosina muuttunut, kuinka he tulivat toimeen ja mitä he voisivat suurkaupungin tarjoavan heille. Kaikki puhuivat minulle avoimesti, varmaankin siksi, että jaksoin kuunnella heitä kärsivällisesti enkä näyttänyt liian herraskaiselta.

Parissa päivässä opin kaupungista paljon. Siirtolaisia oli saapunut kaikista maailman kolkista niin, että välillä en kuullut kaduilla yhtään englannin kielen sanaa. Oli kortteleita, joissa puhuttiin vain italiaa, katuja, joissa tuli toimeen puolalla tai saksalla. Tsaaria pakoon lähteneitä venäläisiäkin oli, mutta ei kovin paljoa. Kaikilla oli kova tahto menestyä, aivan niin kuin minullakin. Kun illalla sommittelin artikkelia asunnossani, olin oikein tyytyväinen. Minusta jutustani tuli hyvä, siihen oli vangittu suurkaupungin katujen sykkivä elämänhalu.

Torstaina istuin koko aamupäivän minulle Timesin toimituksessa varatun kirjoituskoneen ääressä ja nakuttelin reportaasiani paperille. Välillä joku vakinainen toimittaja kävi kurkimassa olkani yli ja sanoi muutaman kannustavan sanan. Se

tuntui oikein mukavalta ja innostuin hakkaamaan kirjoitus-konetta entistäkin vauhdikkaammin.

Iltapäivällä Patrick saapui luokseni. Hänellä oli mukanaan mies, johon olin ensimmäisenä päivänä melkein törmännyt. Mies istahti pöytäni nurkalle ja syytti piippunsa.

– Tässä on Harry Rockfield, Timesin taloustoimittaja. Myös hän lukee juttusi ja sitten onkin päätösten aika, Patrick sanoi.

Rockfield imi piippunsa eloon, puhalsi harmaan savupilven kasvoilleni ja katseli minua pää hiukan kallellaan tuuheiden kulmakarvojensa alta. Miehen suupieleen oli syöpynyt pysyvästi nyreä juonne.

– Saavuit Duluthista, Minnesotasta, eikö niin?

– Kyllä.

– Taisit sanoa: ”Kyllä, mister Rockfield” mutta niin hiljaa, etten kuullut.

– Kyllä, mister Rockfield.

– No nyt kuulin paremmin. Mikäs tuota kättäsi vaivaa?

– Hevonen tallasi sen päälle, kun olin pieni.

– Sellaista se on maalla. Annahan se sepustuksesi.

Rullasin viimeisen liuskan pois koneesta, olin tiivistänyt koko jutun kolmesta liuskasta kahteen. Rockfield imi piippuaan ja luki kirjoitukseni ilmeikään värähtämättä. Hän ojensi arkit Patrickille ja kumartui puoleeni.

– Kai tiedät, että Duluth on vain tahra kartassa, ei mitään muuta. Siellä asuu siirtolaisia, maalaisia ja ties mitä karjankasvattajia. Mikä heille on uutta ja ihmeellistä on täällä jo historiaa.

– Historiasta minulla ei ole paljoa kokemusta, mutta uskon kyllä, että teillä on, mister Rockfield.

– Ei kannata olla nenäkäs. Olen nähnyt niin monen lehti-

pojan tulevan ja menevän, että jos olisin saanut jokaisesta kymmensenttisen, olisin rikas mies.

Älysin sulkea suuni, sillä Rockfield ei selvästikään pitänyt minusta. Patrick luki arkkeja niin, että toinen oli hänellä vasemmassa ja toinen oikeassa kädessä. Hänen otsansa kurtistui uhkaavasti.

– Mitä tuumit, Harry?

– Ei meidän tasoa, Rockfield sanoi, nousi jalkeille ja käveli pois taakseen katsomatta.

Mahaani kouristi, kun Patrick huokaisi ja laski liuskat pöydälle. Minusta juttu oli paras, mitä olin tehnyt.

– Kuulehan, James, asia on näin. Koulutoverini on oikeassa, osaat kirjoittaa. Mutta niin kuin sinulle sanoin, moni muukin osaa. Tämä aihe on kaluttu moneen kertaan, etkä tuo siihen mitään uutta. Lehtimiehen tärkein ominaisuus on erottaa, mikä on uutinen ja mikä ei. Ikävä kyllä olen Harryn kanssa samaa mieltä, en voi ottaa sinua edes harjoitteluun.

Minulla kesti hetki ymmärtää, mitä Patrick sanoi. Olin ollut aivan varma, että saisin paikan, en ollut edes ajatellut muuta.

– Voisin tehdä toisen jutun, sopersin.

Patrick taittoi liuskat kahtia ja kiersi ne tötterölle. Hän katseli minua hetken ja taputti olkapäätäni.

– Tähän hätään se ei auta mitään. Mieti, haluatko oikeasti lehtimieheksi. Tässä jutussa on paljon hyvääkin, mutta siitä puuttuu terä. Voit tulla kyllä tarjoamaan juttuja myöhemmin, mutta älä tule ainakaan pariin kuukauteen.

Nousin jalkeille huumaantuneena, oloni oli yhtä hutera kuin olisin pudonnut hevosen selästä ja kolauttanut takarivoni maahan. Patrick napautti tötteröllä käyttämäni kirjoituskonetta, joka oli nähnyt parhaat päivänsä.

– En voi maksaa sinulle mitään, mutta saat tuon koneen. Jos ala ei kiinnosta, niin älä ota sitä. En halua illalla nähdä, että olet kiukkupäissäsi nakannut sen toimituksen eteen kadulle.

– Kiitos, sanoin ja otin koneen kainalooni.

Patrick ojensi minulle kirjoittamani arkit ja toivotti minulle hyvää päivänjatkoa. Pääni humisi ja ajattelin, että kaikki oli vain pahaa unta. Kun kuljin toimituksen poikki hisseille, minusta tuntui, että kaikki tuijottivat minua. Rockfield käveli ohitseni ja naurahti.

– Ihmepoika Duluthista tuli ja meni.

Hissin laskeutuessa toivoin, että se olisi vajonnut maan ytimeen saakka. Kirjoituskone painoi kuin lyijy ja kun pääsin kadulle, mieleni tosiaan teki nakata kone katuojaan. Kävelin hitaasti Orchard Streetille. Ala-aulan portaat olivat vuoren korkuiset, en meinannut millään saada jalkaani nousemaan askelmalta toiselle. Kun pääsin asuntooni, laskin kirjoituskoneen lattialle ja rojahdin sänkyyn mahalleni.

Pyyhin silmäkulmiani ja ajattelin, että juttuni oli ihan hyvä, minulle oltiin vain kateellisia. Varsinkin Rockfield oli vihannut minua, mikään juttu ei olisi kelvannut hänelle. He eivät halunneet minua hienoon toimitukseensa ja se siitä. Miksi Rockfield oli kysynyt mitään kädestäni, enhän edes tarvinnut jäykkiä sormiani kirjoittamiseen.

Mustat ajatukset täyttivät pääni. Vuokra oli kova, minun piti löytää jotakin muuta työtä. Ja sitten, kun rahat loppuisivat, minun pitäisi palata Duluthiin. En olisi päässyt yhtään mihinkään ja jäisin Tribuneen loppuiäkseni, jos saisin paikkaa enää edes sieltä.

Tunnin verran makasin aloillani kuin kuollut. Sitten nousin istumaan ja katselin arkkeja, jotka Patrick oli antanut minulle.

Luin jokaisen kappaleen, virkkeen, lauseen ja sanan niin hitaasti ja tarkasti kuin osasin. Minusta juttu oli hyvä. Tai ei ainkaan huono. Olisinko voinut kirjoittaa paremman, siitä en ollut lainkaan varma. Nakkasin arkit lattialle ja katselin niitä käsi poskella. Minun teki mieli lähteä takaisin kotiin, mutta en voinut tehdä sitä. Vaikka isä ja äiti olisivat sanoneet mitä, pikainen paluu olisi häpeä. Joka kerta, kun he katsoisivat minua, pettymys näkyisi silmien pilkahduksessa. Minun oli pakko yrittää jotakin.

Lysähdin selälleni ja tuijotin kattoa, kunnes silmissäni alkoi leijua mustia palloja. Ne olivat varmaankin pisteitä ja pilkkuja, joita en osannut laittaa oikeille paikoille.

Nukahdin synkissä ajatuksissa ja nukuin aamuun saakka kuin kuollut. Herätessä oloni oli nihkeä eikä se paljoa parantunut, kun pesin kasvoni. Söin pari palaa leipää, otin lakkini ja painuin ulos kadulle. Sekunnin verran kuvittelin meneväni Timesin toimitukseen, mutta unikuva hajosi ja sai karvaan maun nousemaan suuhuni. Olin haastatellut kymmeniä ihmisiä juttuani varten ja tiesin jotakin siitä, miten New Yorkissa piti elää. Jos ei ollut töitä, niitä piti etsiä, sillä muutoin olisi pian rahattomana kadulla. Pari päivää aikaisemmin olin marssinut Lower East Sidelle lakki takaraivolla lehtiö kourassani, nyt palasin sinne hartiat kyyryssä kädet syvällä takkini taskuissa.

Kiertelin koko aamupäivän liikkeestä toiseen, mutta sen paremmin leipuri kuin lihakauppiaskaan ei kaivannut apupoi-kaa. Kengänkiillottajia oli monessa kadunkulmassa, mutta olin jo juttua tehdessäni kuullut, että he olivat jakaneet alueen re- viireihin, joihin tulokkailla ei ollut asiaa. Iltapäivällä minun oli pakko mennä syömään kuppilaan, josta sai halpaa kaalikeittoa.

Lusikoin ruokaani ikkunan ääressä, kun viereeni tunki mies, joka näytti jollakin tavalla tutulta. Hänen silmänsä olivat oimuisen vihreät ja kasvoissa näkyi punaisia rokonarpia.

– Tässä on varmaan tilaa? mies kysyi ja istui aloilleen vastausta odottamatta.

Jatkoin syömistä välittämättä miehestä, vaikka huomasin hänen tuijottavan minua.

– Oletko se toimittaja, joka kävi kyselemässä typeriä muutama päivä sitten?

– En ole toimittaja, sanoin, sillä en olisi halunnut puhua mitään.

– Kyllä vain piru vieköön olet, James jotain. Kuljit täällä tärkeän näköisenä nokka pystyssä ja sanoit, että teet juttua Timeisiin. Milloin se juttu ilmestyy? mies uteli.

– Ei milloinkaan.

Mies tarttui ranteeseeni ja esti minua viemästä lusikkaa suuhuni.

– Valehtelitko sinä? Sellaisesta minä en pidä, en tippaakaan.

– En saanut paikkaa lehdestä. He eivät hyväksyneet sitä hiton juttua. Saisinko nyt syödä rauhassa? sanoin ja kiskoin käteni vapaaksi.

Mies naurahti ja sekoitti omaa keittoaan.

– Vai niin. Timesin porukka on niin pirun ylpeää, niille ei kelpaa mikään. Ne istuvat siellä hienossa toimituksessaan ja tietävät kaiken aina paremmin kuin muut. Minä olen muuten Carl Carter, olen vähän samalla alalla, mies sanoi. – Kuulin kulmilla, että etsit töitä. Osaatko latio?

– Tein sitä Duluthissa jonkin verran, myönsin.

– Eikä tuo käsi haitannut? Carter uteli.

– Pari sormea on vähän jäykät, siinä kaikki.

Carter nyökkäsi ja kertoi, että hän omisti pienen painon. Sanomalehtiä hän ei tehnyt, ainoastaan mainoslehtisiä ja tiedotteita, joita liimailtiin lyhtypylväisiin ja metron seinille.

– Jos homma kelpaa, voin palkata sinut. Edellinen latoja ei osannut tavata kunnolla, teki sutta ja sekunda.

Epäroin hetken, sillä latominen oli yksitoikkoista puuhaa. En kuitenkaan uskaltanut heittää tilaisuutta hukkaan, vaan löimme kättä päälle. Niinpä olin vajaassa vuorokaudessa pudonnut maailman suurimman lehden reporterista mainoslappujen latojaksi. Yritin hymyillä parhaani mukaan, mutta vaikeaa se oli.

4.

Carterin liikehuoneisto oli korttelin päässä asunnostani. Se sijaitsi rapistuneen asuintalon kellarissa viisi askelmaa katutason alapuolella. Kolmeen huoneeseen oli tungettu pieni painokone, paperivarasto ja haisevat mustesäiliöt. Carter tussasi minulle mallit julisteista ja minulle jäi latomisen lisäksi kaikki muukin työ. Carter hoiteli käytännössä vain tilaukset, rahastuksen ja asiakkaiden viihdyttämisen.

Työ oli yksitoikkoista mutta siihen toi vaihtelua se, että jouduin välillä toimittamaan julisteet asiakkaille, kun he eivät voineet hakea niitä itse. New Yorkissa tuntui toimivan jos jonkinlaisia yhdistyksiä, jotka halusivat tiedottaa toiminnastaan julisteilla.

– Timesia lukemalla ihmiset eivät tietäisi paskan vertaa, mitä kaupungissa oikeasti tapahtuu. Katso tätäkin. Nyrkkeilyottelu Bronxissa. Ei Hudsonilla ole varaa mainostaa tapahtumaa lehdessä, mutta tämän julisteen näkee monta tuhatta ihmistä ja menestys on taattu. Ja tämä, Työväenyhdistyksen kokous. Tätä ilmoitusta ei saisi edes rahalla Timesiin, Carter luennoi.

Nyökyttelin parhaani mukaan ja yritin pitää ajatukseni koossa. Yhden kerran olin latonut virheen ja Carter oli siitä hyvästä läväyttänyt minua poskelle niin, että korvani soivat. Tietysti isku sattui, mutta enemmän kirpaisi dollari, jonka hän piddatti palkastani.